

Het album

Colofon

ISBN: 978 94 6365 117 2

1e druk 2019

© 2019, Cornelis Dumoulin

Exemplaren zijn te bestellen via de boekhandel
of rechtstreeks bij de uitgeverij:

Uitgeverij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Leeuwarden

www.elikser.nl

Vormgeving binnenwerk en omslag: Evelien Veenstra

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Het album

Roman

Cornelis Dumoulin

elke reis begint met de eerste stap
een stap die zich aan onze waarneming onttrekt

Geschreven in Graz
Voor Ilona

een

1

Ik parkeer de auto, schakel de motor uit en kantel de rugleuning. Slapen wil ik, verdwalen in dromen, de uitgang niet meer vinden. Ik denk aan Elisabeth zoals ik de hele weg aan haar heb moeten denken. Ligt ze nog in bed? Alleen? Of maakt ze met Annagrazia een ochtendwandeling over het strand? Wat vertelt ze haar vriendin? Intieme zaken die niemand iets aangaan, zaken die binnen de muren van het huwelijk horen te blijven? Toen ik een jaar geleden afscheid van Annagrazia nam drukte ze een kus op mijn wang. Geen vluchtige, direct wegwaaiende kus, nee, traag en nadrukkelijk drukte ze haar lippen vlak naast de mijne. 's Avonds, aan de bar van het hotel waar ik overnachtte, besefte ik wat ze mij had willen duidelijk maken. Maar geen briefje, geen mailtje, geen telefoontje, niets heb ik meer van haar gehoord.

Naast me stopt een auto, de bestuurder bladert door wat papieren, kijkt naar de overzijde van de laan waar boven een geopende poort een bord hangt met daarop *Conferentieoord Jonkerbosch*. Dan rijdt hij door de poort.

Gisterenavond, ik lag in bed, belde mijn directeur.

‘Dag Frank. Je ligt toch niet al in bed?’

‘Nee.’

‘Mooi. Ik wil je nog even succes wensen op het pad dat voor je ligt en al je problemen zal oplossen.’

‘Mijn problemen? Als jij had geluisterd toen we je vertelden maatregelen te gaan nemen om de stinkende modderstroom tegen te houden dan was er helemaal niets op te lossen!’

‘Ik zal doen alsof ik je woorden niet heb gehoord’, zei hij na een korte stilte. ‘O ja, voor ik het vergeet, wil je eraan denken elk van de tien cursusweekeinden een bewijs te vragen dat je daar

ook daadwerkelijk overnacht. Je begrijpt dat er enige vorm van controle moet zijn nu alles op voorhand is betaald. En goedkoop kun je het hele gebeuren bepaald niet noemen. Gelukkig dat de overheid een deel voor haar rekening neemt. Zullen we afspreken dat ik na elk weekeinde even bel om te vragen hoe het gegaan is?’

Ik zweeg.

‘Mooi, dat is dan geregeld. Welterusten. En gá ervoor!’

Ik schrik van het geluid van een claxon, kijk op mijn horloge, zet de leuning recht, start de auto en rijd langzaam door de poort. Aan het eind van een lange oprijlaan staat een groot, uit donkerbruine stenen opgetrokken gebouw. Ik parkeer en blijf zitten alsof ik wacht op toestemming weg te mogen rijden, om naar de kust te gaan en urenlang te wandelen langs het lange, glinsterende lint van golven.

Naast me stopt een Landrover, waarin vijf vrouwen, jong, zomers gekleed. Uit de open raampjes schalt de stem van André Hazes. Ze zingen mee. *Want ze gelooft in mij, ze ziet toekomst in ons allebei.* Wanneer de bestuurster mij ziet maakt ze een gebaar alsof ze zeggen wil: kom op, zingen! Snel stap ik uit en loop tussen hoge bomen naar de hoofdingang. In de hal is het druk. Levendige gesprekken. Jonge mensen, niet ouder dan dertig, een leeftijd waarop het nog enige zin heeft iets nieuws te leren. Ik ben de vijftig gepasseerd verdomme! Op een tafel staat een bordje: *hier melden aub.* De man achter de tafel zet een vinkje bij mijn naam en geeft mij een kaartje waarop mijn naam en een map met voor op de omslag een tekening van een glimlachend dolfijntje dat uit het water springt. Naar iemand toe lopen en een praatje beginnen is een gedachte waarover ik me verbaas. Welk antwoord zou ik moeten geven op de vraag waarom ik me heb aangemeld? Dat ik gedwongen ben om hier tien weekeinden te luisteren naar ... Ja, naar wat? Dat niets eeuwigheidswaarde heeft, dat stilstaan achteruitgang betekent, dat veranderingen inherent aan het leven zijn, dat je tot je laatste ademtocht leert.

Onzin die ik zo vaak op nascholingsbijeenkomsten heb moeten aanhoren.

Ik loop naar een van de grote ramen die uitzicht bieden op het park rond het conferentieoord. Op het gazon zitten en staan mensen, in tweetallen, in groepjes. Ze praten, ze lachen, alsof ze zich verheugen op wat komen gaat. Dan zie ik onder een hoge eik twee vrouwen die elkaars hand vasthouden. Elisabeth en Annagrazia? Onmogelijk! Een week geleden heb ik mijn vrouw op Schiphol afgezet. Ik zet een stap dichterbij het raam. Alsof mijn beweging hen is opgevallen, kijken ze even in mijn richting, draaien zich om en verdwijnen hand in hand achter rododendrons. Ik onderdruk de neiging naar buiten te rennen, recht mijn rug, adem een aantal malen geconcentreerd in en uit. Langzaam verstillt en vervaagt de wereld. Ik, Shiva, de Vernietiger van al wat Is.

Vlak voor ons trouwen hadden we aan de rand van een klein dorp, waar iedereen op een of andere manier familie van elkaar was, een boerderij gekocht. Hoewel we pas over enkele jaren aan kinderen wilden beginnen, leek het ons verstandig zo snel mogelijk een plekje te veroveren in een gemeenschap die weinig met vreemden ophad. Het dialect dat ik spreek verschilt behoorlijk van dat wat in het dorp wordt gesproken en Elisabeth zou door haar Noord-Hollandse roots al helemaal als een alien worden beschouwd. Wanneer we dorpsbewoners tegenkwamen groetten we ze vriendelijk maar kregen zelden meer dan een knikje terug, en als we ons even later omdraaiden zagen we dat ze ons naken, druk met elkaar pratend. Het was Elisabeths idee om het pad van onze toekomstige kinderen op voorhand van een aantal keien te ontdoen door ons bij zoveel mogelijk dorpsfestiviteiten te laten zien. Bekend maakt bemind, in elk geval minder onbemind, zo had ze het uitgedrukt. In het parochieblaadje, dat al in de eerste week na onze verhuizing in de brievenbus lag, had de pastoor in het voorwoord geschreven dat het dak van de kerk hoognodig aan vernieuwing toe was maar dat de bijdrage van het

bisdom de kosten niet helemaal zou dekken. De collectemand op zondag zou de rest van het jaar beter gevuld moeten worden en daarnaast had hij allerlei feesten bedacht waar hij vele van zijn parochianen, zo niet alle, verwachtte. Met goed gevulde beurs uiteraard. En het eerste feest betrof een veiling op het kerkplein. ‘We gaan’, had Elisabeth gezegd, ‘en wel met de verlangde goed gevulde beurs.’

Het was ons opgevallen dat ook wat mode betrof de tijd in het dorp een behoorlijke pas op de plaats had gemaakt. Om die reden hadden we op de dag van de veiling uit een kast op zolder kleding gekozen die je ‘behoorlijk passé’ zou kunnen noemen, kleding die we nog niet hadden afgegeven in een winkel voor tweedehandsspullen of in vuilniszakken aan de straat hadden gezet. Op het kerkplein hadden we succesvol op van alles geboden. Een gehaakt tafelkleed, een grootmoedersporseleinen ontbijtservies, een tegeltje – *het leven is een droom, laat me dus slapen* – een zinken vuilnisemmer, een houten wagenwiel, een regenton en een set antiek gereedschap: bietenprikker, hooizaag, zeis en zaadstrooier. Dingen die je niet nodig hebt, dingen die enkel in de weg staan. Maar iedereen was onze vrijgevigheid opgevallen. We wilden net weggaan toen de veilingmeester riep dat de twee mooiste stukken onder de hamer kwamen. Simultaan vertaalde ik voor Elisabeth zijn verhaal afgestoken in het dialect. Het betrof twee stenen beelden, ooit meegebracht door een pastoor die hier in de parochie zijn laatste dagen had gesleten nadat hij tientallen jaren herder was geweest in een afgelegen katholiek bergdorpje in Nepal. Bij zijn afscheid had hij de beelden van zijn dankbare parochianen gekregen. Een plaatselijke kunstenaar had er maanden aan gebeiteld maar er was te weinig tijd geweest om ook het derde beeld van de goddelijke drie-eenheid volledig uit een rotsblok tevoorschijn te halen. De oude pastoor nam het vliegtuig naar Nederland, de twee objecten gingen per vrachtwagen naar Calcutta en vandaar per schip naar Rotterdam. Toen de bisschop hoorde dat het niet om God de Vader en God de Zoon

ging maar om Vishnu en Shiva (Brama was onvoltooid achtergebleven) had hij de bejaarde zielenherder dringend verzocht de als zeer heidens te kwalificeren beelden in de stookkelder van de pastorie op te bergen. Na de dood van de pastoor zijn ze er jaren blijven staan. Tot vandaag. De veilingmeester trok, als ware het een officiële onthulling, een laken weg waardoor de twee hindoegoden zichtbaar werden.

‘Vishnu beschermt de schepping terwijl Shiva deze vernietigt met het doel deze te transformeren’, vervolgde hij in het dorpsdialect. ‘En transformeren betekent zoiets als het creëren van een andere, een nieuwe gedaante, in elk geval een betere. Onze eerwaarde pastoor’ – hij wees naar een in een zwarte soutane geklede jongeman die met een glas bier aan een tafeltje onder een parasol zat – ‘heeft er geen moeite mee wanneer een parochiaan er met een meer dan vorsteljk bod eigenaar van wordt. Ze kunnen natuurlijk niet eeuwig in de stookkelder blijven staan en kapotslaan is zonde als ze de pot van ons goede doel flink kunnen spekken. De minimale inzet per beeld bedraagt tweehonderd gulden, voor minder gaan ze niet weg, dan is vernietigen de enige optie. Maar zover laat u het zeker niet komen. En natuurlijk de beelden na aankoop niet gaan aanbidden!’ Gelach klonk. ‘Nou, de pastoor en ik menen dat heel serieus, dat van dat aanbidden, niet aanbidden bedoel ik’, voegde hij eraan toe.

Ik had Elisabeth aangestoten. ‘Zullen we bieden?’ Ze knikte en zei: ‘Niets blijft zoals het is, hoe graag je ook wilt, alles zal vroeg of laat veranderen. Stilstaan is een volle neef van de dood. Ik ben benieuwd op welk van de twee goden je gaat bieden.’ Ze lachte en sloeg een arm om mijn schouders. ‘Nee, geintje, natuurlijk weet ik waarop je biedt!’ ’s Avonds leverde een behoorlijk aangeschoten boer onze aankopen met een tractor thuis af. Omdat het ’t duurste stuk van de hele veiling was geweest, had hij meegeholpen om Vishnu naast de open haard te zetten.

Schuin achter me hoor ik een luide lach. Ik probeer in te schatten of deze mij betreft. Als de echo is weggestorven draai ik me om en volg bordjes waarop: *cursus: Coachen begint bij jezelf / Donauzaal, eerste verdieping*. Langzaam loop ik de trap op. Nóg kan ik weggaan, buiten in het park de map in een prullenbak gooien, naar het strand rijden om na afloop van een lange wandeling in een hoekje van een rustig paviljoen aan een boek te beginnen over de teloorgang van een perfect functionerend onderwijssysteem.

De zaal is leeg. Ik kies een stoel op de achterste rij en sluit mijn ogen.

2

Toen ik dertig jaar geleden als leraar startte was orde houden geen enkel probleem, een lichte stemverheffing was voldoende om ook de leerling die niet meteen zijn mond hield te laten zwijgen. Sporadisch uitte ik een dreigement dat vervolgens vele weken lang op aangename wijze door het lokaal echode. Leerlingen keken naar me op, ook in letterlijke zin: mijn lessenaar stond op een verhoging. Ik dirigeerde, dicteerde, corrigeerde. Wanneer in de examenklas een nieuw onderdeel ter sprake kwam bereidde ik me uiteraard minutieus voor. Toch kon weleens een foutje mijn betoog binnensluipen, een slip of the tongue of – in het ergste geval – een onwaarheid. De draai die ik de les erna aan mijn fout gaf was altijd een overtuigende en met verve zette ik mezelf terug op het voetstuk waar leerlingen me terecht verwachtten. Mijn lokaal was een plek waar ik me mocht terugtrekken om een constructieve bijdrage te leveren aan de toekomst van alle aan mij toevertrouwde jonge mensen. Een veilige burcht was het waar ik de ophaalbrug elke vijftig minuten even naar beneden liet om een nieuwe groep naar kennis smachtende jonge mensen binnen te laten. Nu wordt enkel nog gesmacht naar het einde van de les. En dat op luide toon.

Het afbraakproces is sluipend begonnen. Eerst verdwenen

vertrouwde namen die vervangen werden door blijkbaar beter bij de tijd passende: rector werd directeur, conrector coördinator, en de amanuensis met wie ik in mijn lessen samenwerk heet technisch onderwijsassistent, afgekort toa – alsof je het over een geslachtsziekte hebt. Maar die veranderingen beïnvloedden mijn functioneren niet. Ik kon ermee leven. Vervolgens verdwenen nuttige hulpmiddelen zonder welke het onderwijs ondenkbaar was: de diaprojector, het zwarte schoolbord, de een vervangen door beamer, de ander door digibord. Geamuseerd bekeken leerlingen mijn geklungel en verheugden zich wanneer de helft van de lestijd verloren ging aan het opstarten van de computer die al dat digitale spul moet aansturen. Ik hoorde ze achter mijn rug lachen wanneer ik met de smartgum een virtuele lijn op het digibord probeerde weg te vegen. Genieten van het bestaande, genieten van wat altijd prima heeft gewerkt, achtergebleven in het verleden. Ten slotte kwam het paard van Troje dat, eenmaal binnen de muren van de school, zijn alles verwoestende inhoud uitbraakte.

Moeten, een werkwoord verbonden met machtsuitoefening, vertelden bijschoolgoeroes die onze school binnenstroonden met PowerPointpresentaties vol oneliners en grafieken en hier en daar een cartoon om het geitenwollensokkenverhaal op te vrolijken. Dienen is de nieuwe term geworden. *Je dient nu even je mond te houden, je dient je huiswerk toch echt wel te maken, je dient als 't kan je proefwerken een beetje leesbaarder te schrijven.* Een werkwoord gedrenkt in de weëige klank die je hoort in een middeleeuws film drama wanneer een lijfeigene op zijn knieën in de modder zijn heer te paard om genade smeekt. Een woord waarmee ik leerlingen met wijd uitgestrekte armen uitnodig om overtredingen, fouten en stommiteiten te blijven maken! Alsof *moeten* enkel past binnen een dictatuur. Het spreekt voor zich dat een schoolregime zich op lichtjaren afstand moet houden van dat wat in totalitaire staten aan de orde van de dag is. Maar soms mag het daar een heel klein beetje op lijken, moet dat zelfs.

Middelbare scholen worden bevolkt door jongelui die puberen en om die reden voor hun eigen bestwil op hun plichten moeten worden gewezen. En niet alleen gewezen. Geen lijfstraffen, alhoewel sommige leerlingen enkel daar gevoelig voor lijken te zijn. Geen linialen die op vingers slaan, geen hand die stevig aan een oor trekt of als een bankschroef de nek van de onwillige omklemt, zoals mijn ouders ooit vertelden over de goeie ouwe tijd waarin lijfstraffen bijzonder doeltreffende maatregelen waren. Nee, nablijven, in de aula bladzijden overschrijven, kauwgom van bankjes of vloeren krabben. Vrije uren bij de overtreder wegnemen, het enige dat nog een beetje werkt.

Léérmomenten, dáár draait het vandaag de dag om. Afbraak non plus ultra. Onjuistheid, fout en flater zijn plots termen die getuigen van een groot gebrek aan respect voor de jonge, opgroeiende mens en om die reden in het verleden moeten achterblijven. Leerlingen mogen, móéten zelfs, regelmatig op hun gezicht vallen om vervolgens over hun schouder te kijken en te ontdekken wat er precies is gebeurd. (Ik zou het gezicht van de directeur weleens willen zien wanneer ik hem de brokstukken van een beamer toon met de mededeling dat het moment waarop het apparaat weggleed van de veel te hoge stapel boeken waarlijk zo'n schitterend leermoment was.) Leerlingen mogen rustig fouten, stommititeiten en zelfs blunders maken. Ik dien ze vriendelijk aan te sporen over hun schoudertjes te kijken om te ontdekken wat er gebeurd is in plaats van hen op voorhand te behoeden voor misstappen die nu eenmaal horen bij de puberleeftijd. Hoe kun je in godsnaam met succes het eindexamen afsluiten als je je jarenlang struikelend door school hebt voortbewogen! Ik ben afgezakt tot het niveau van een softe hulpverlener. Van elke leerling moet ik zijn achtergrond kennen, zijn sterke en zwakke kanten, zijn interesses, wat zijn favoriete muziek is, van welke voetbalclub hij en ponyclub zij lid is, om die kennis vanaf de eerste tot de laatste lesseconde in te zetten. Ik moet in het hoofd van leerlingen doordringen om te ontdekken wat hen beweegt

en vooral níet beweegt om daar op een adequate manier op te reageren, op maat gesneden uiteraard, dus perfect aansluitend bij hun belevingswereld. En elke klas telt minstens vijftientig verschillende belevingswerelden!

In de gang klinken voetstappen. Ik open mijn ogen en ga snel rechtop zitten. Een jongeman komt de zaal binnen. Hij draagt jeans die door de fabrikant is voorzien van rafelige gaten en een T-shirt waarop een gestileerde afbeelding van Che. In elke hand houdt hij een soort van barkruk en onder zijn rechterarm klemt hij de map met dat lachende dolfijntje. Op het podium zet hij de krukken naast elkaar en gaat op een ervan zitten. Dan ziet hij mij.

‘Ha! Jij ...bent vroeg. Ik heet ...Patrick. En jij?’

‘Frank.’

‘...Welkom Frank. Heb je er ...zin in?’

Tussen de woorden zitten pauzes, alsof hij aanloopjes nemen moet om het eind van de zin te halen. Ik knik. Hij glimlacht en begint zacht neuriënd in de map te bladeren.

In pauzes schoof ik weleens aan bij een groepje jonge collega's om hen te wijzen op de kracht van het onderwijs dat zij nota bene zelf in de schoolbanken hadden genoten maar op de opleiding moesten afzweren om zich bezig te houden met psychologische blabla in plaats van het verwerven van degelijke vakkennis. Groepsdynamiek, dat woord viel op een bepaald moment. (Natuurlijk, een klas vormt een groep en daar gebeurt van alles, maar om daar een aparte term voor te bedenken!)

‘Wat bedoel je?’ vroeg ik het broekje dat aan zijn eerste jaar als leraar begonnen was.

‘Vandaag de dag gaat het met name om interacties tussen leerling en docent en leerlingen onderling’, zei hij op een toon alsof er geen andere waarheid bestaan heeft.

‘Gaat het niet in de eerste plaats om kennisoverdracht?’ Ik

doe dit wel vaker: het formuleren van de waarheid in de vorm van een eenvoudige vraag. Niets is heerlijker dan je opponent op die manier te dwingen het juiste antwoord uit te spreken, niet zelden na enige aarzeling. Schaamtevol te fluisteren beter gezegd.

‘Kennis en feiten kunnen leerlingen in boeken en op internet vinden’, antwoordde een ander collegaatje direct. ‘Het gaat erom wat er in elk individu gebeurt en daardoor in de groep als geheel. Je zoekt naar wat al die jonge mensen verbindt en tegelijk maak je met elk van hen contact en zorgt voor het zo noodzakelijke rapport.’

Ze sprak het laatste woord op een aparte wijze uit. Ze hield de ‘o’ wat langer aan en sprak de ‘t’ niet uit. Omdat niemand lachte deed ik dat ook maar niet.

‘Lekker,’ riep ik, ‘dertig leerlingen in de gaten houden en daarnaast de hele groep leiden en sturen naar God mag weten welk vaag doel. Dus groepsdinges of hoe jullie het ook noemen is belangrijker dan overdracht van kennis? Hoe zeggen jullie het ook weer? Onderwijs is ...?’

‘Een gróót avontuur! Weg uit de saaiheid, weg uit de sufheid. De school is een speeltuin waar je ’s ochtends graag naartoe gaat en het jammer vindt wanneer je aan het eind van de dag naar huis wordt gestuurd.’

‘Onderwijs is geen avontuur en al helemaal geen speeltuin! Onderwijs is kennisoverdracht!’ probeerde ik nog. Ik, een fossiel in een wereld die wordt bevolkt door mensen met mobieltjes en computers waar ze de hele dag driftig mee in de weer zijn.

En al dat nieuwerwetse gedoe mag niet meer worden opgevoerd achter gesloten klasdeuren. Nee, ik moet iedereen die in de gang voorbijloopt vrij zicht geven op wat er binnen gebeurt. Op transparante wijze je werk uitvoeren, heet het, iedereen kan van iedereen leren. Schuif in een vrij uur achter in de klas bij een collega aan, kijk hoe hij het doet, léér van elkaar. Kotsen kan ik bij die gedachte. Op zo’n baan heb ik dertig jaar geleden niet gesolliciteerd. Ik onderwijs leerlingen, geen collega’s!

Tijdens tussenuren liep ik door gangen op zoek naar jonge collega's die zich net als wij door de wol geverfde leraren eveneens geen raad wisten met alle door onze strot geramde veranderingen. Achter wijd opengeslagen deuren zag ik ze zitten, blij, stralend, tevreden, omgeven door schreeuwende leerlingen. 'Menéér! Menéér! Menéér!' Die net uit de opleidingsluiers gestapte zogenaamde coaches spreken dezelfde taal als hun leerlingen en zijn net als hen gekleed. Natuurlijk loop ik op school niet meer rond in een kostuum, zelden nog in een colbertje. Ik ben met de tijd meegegaan. Een mooie spijkerbroek – je moet goed kijken om te zien dat het om denim gaat – een stijlvol hemd waarvan ik de mouwen op warme dagen in een speels accent twee slagen oprol, een wat nonchalant geknoopte stropdas. In herfst en lente een modieuze pullover en in de koude maanden een mooie Noorse trui. Maar hoever moet flexibiliteit gaan? Me een modern kapsel laten aanmeten? Een Vanilla Ice-kuif? De flattop? Stekeltjes? Noodlehead? Namen die ik tijdens een proefwerk over elektriciteit toevallig ontdekte. Op de tweede rij gebeurde iets verdachts. In vijf snelle, grote stappen stond ik naast Dennis, die iets onder zijn proefwerkblaadje schoof.

'Hallo, mag ik even weten wat dat daar was!' vroeg ik.

'Wat wat was?' Dennis is geen jongen die uitblinkt in het zorgvuldig formuleren van antwoorden.

'Wat daar onder je blaadje uitsteekt.'

'Niks.'

'Denk je dat ik blind ben? Denk je dat ik niet zie wat daar ligt?' Ik trok een smal vouwblad tevoorschijn waarop in zeer kleine lettertjes de formules voor het berekenen van de vervangingsweerstand stonden genoteerd. 'En dit dan? Dit is wat je niks noemt? Ik meld het vergrijp bij je mentor en conrector.'

'Conrector? Wat is dat nou weer?'

'Dóórwerken nu!'

'Vergrijp, vergrijp. Een moord das pas een vergrijp.'

'Ja dat past bij je, die grote mond! En verder twee punten aftrek!'

'Das verboden!'

‘Dat bepaal ik! Mond dicht en verder werken.’

De formules waren genoteerd op een folder van een kapperszaak met foto's en namen van coiffures. Opeens kon ik aan de haardracht van bepaalde collega's een naam toekennen. De Caesar-look bijvoorbeeld heeft zijn intrede gedaan in de leeftijdscategorie waarin ik me bevind, de betreffende collega heeft zijn haren zelfs gitzwart laten verven. En aan de eigenaardige coupe van een gymleraar kon ik opeens de naam grunge koppelen.

‘Ken je deze zanger?’ Ik kijk op. De man die zich heeft voorgesteld met *Patrick* houdt een cd-hoesje omhoog. ‘Stef Bos ... Mooi joh!’ roept hij. Ik schud mijn hoofd. ‘...Luister maar.’ Hij loopt naar een geluidsinstallatie achter op het podium. Even later klinkt uit grote luidsprekerboxen: *Gek zijn is gezond, gek zijn is gezond, morgen ben ik God, vandaag ben ik Napoleon, gek zijn is gezond*. Ik vraag me af op ik op de goede locatie ben, maar op het naamkaartje staat toch echt Frank Houben. Ik knik als teken dat ik kan waarderen wat uit de luidsprekers komt. ‘Ja joh, gaaf hè! Ik ga de ...groep halen, luister lekker ...naar de ...muziek. Tot ...zo.’ Weer vallen me de pauzes op. Alle woorden echter worden correct uitgesproken, geen ‘gggroep, nnaar, mmmuziek’ of ‘zzzo’, zoals je bij een stotteraar zou verwachten. Alsof zijn zinnen andersoortige obstakels kennen die een vlotte doortocht verhinderen en hij af en toe een pauze nodig heeft om punt, uitroep- of vraagteken te bereiken.

Op een dag besloot ik om zo vaak als mogelijk de veldslagen in de klas te ontlopen. Liegen, was dat wat ik ging doen? Nee, een leugentje om bestwil, meer was het niet. Zelfverdediging, een nog beter woord. Zelfverdediging is ieders recht, zegt het Wetboek van Strafrecht. Noodweerexces is niet strafbaar indien zij het onmiddellijke gevolg is van een hevige gemoedsbeweging tegen wederrechtelijke aanranding. En dat was het! Wederrechtelijke